

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.2 № 4

2025

TA'LIM METODLARI SAMARADORLIGINI EMPIRIK VERIFIKATSIYA ASOSIDA BAHOLASH

Abdirimova Shoxsanam Xudayberganovna

Urganch davlat pedagogika instituti, mustaqil tadqiqotchisi, o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta'lim metodlari samaradorligini empirik verifikatsiya asosida baholashning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Tadqiqot davomida pedagogik tajriba-sinov ishlari orqali turli metodlarning natijadorligi tahlil qilindi. Olingan natijalar ta'lim sifatini oshirishda verifikatsiya tamoyilining muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: verifikatsiya, empirik tadqiqot, ta'lim metodlari, samaradorlik, pedagogik baholash, diagnostika..

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА ОСНОВЕ ЭМПИРИЧЕСКОЙ ВЕРИФИКАЦИИ

Абдиримова Шохсанам Худайбергановна

Ургенчский государственный педагогический институт, независимый исследователь,
преподаватель

Аннотация

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты оценки эффективности образовательных методов на основе эмпирической верификации. На основе педагогического эксперимента проведён сравнительный анализ методов обучения.

Ключевые слова: верификация, эмпирическое исследование, методы обучения, эффективность, педагогическая оценка.

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF TEACHING METHODS BASED ON EMPIRICAL VERIFICATION

Abdirimova Shokhsanam Khudayberganovna

Urgench State Pedagogical Institute, Independent Researcher, Teacher

Abstract

This article examines theoretical and practical aspects of evaluating the effectiveness of teaching methods based on empirical verification. The study analyzes the results of pedagogical experiments and highlights the importance of verification in improving educational quality.

Keywords: verification, empirical research, teaching methods, effectiveness, assessment, pedagogy.

Zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri o'quv jarayonining samaradorligini oshirish hamda qo'llanilayotgan ta'lim metodlarining natijadorligini ilmiy asosda isbotlashdir. Bu jarayonda ta'lim metodlarining faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy natijalar asosida ham baholanishi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda pedagogik tadqiqotlarda empirik verifikatsiya tamoyili keng qo'llanilmoqda. Ushbu tamoyil ta'lim jarayonida olingan natijalarni tajriba, kuzatish va statistik tahlil orqali tekshirish hamda ularning haqqoniyligini aniqlashga asoslanadi. Verifikatsiya yondashuvi ta'lim metodlarining real samaradorligini aniqlash, subyektiv baholashni kamaytirish va ilmiy xulosalarning ishonchligini oshirishga xizmat qiladi.

Ta'lim metodlari samaradorligini baholashda o'quvchilarning bilim darajasi, ko'nikmalari, mustaqil fikrlash qobiliyati hamda motivatsiya darajasi asosiy ko'rsatkichlar sifatida qaraladi. Shu jihatdan empirik tadqiqotlar pedagogik jarayonni yanada aniq va ob'ektiv tahlil

qilish imkonini beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi — ta’lim metodlari samaradorligini empirik verifikatsiya asosida baholash jarayonini ilmiy jihatdan asoslash, ularning natijadorligini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI. Ta’lim metodlari samaradorligini baholash va ularni empirik verifikatsiya asosida tahlil qilish masalasi pedagogika fanida keng o’rganilgan yo’nalishlardan biridir. Ushbu yo’nalishda ko’plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan bo’lib, ular ta’lim jarayonini ob’ektiv baholashning nazariy va metodik asoslarini ishlab chiqqanlar.

O’zbekistonlik olimlardan Q. Abdullayeva pedagogika nazariyasida ta’lim jarayonini baholashning ilmiy asoslarini yoritib, metodlar samaradorligini aniqlashda diagnostik yondashuv muhimligini ta’kidlaydi. J. Yo’ldoshev esa ta’lim metodlarini tanlash va ularni amaliyotda qo’llashda o’qituvchining metodik kompetensiyasi hal qiluvchi rol o’ynashini asoslab beradi.

R. Ishmuhamedovning ilmiy ishlarida innovatsion pedagogika va interfaol metodlarning ta’lim samaradorligiga ijobiy ta’siri empirik tadqiqotlar asosida ko’rsatib berilgan. Uning fikricha, zamonaviy ta’limda an’anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda interfaol va texnologik yondashuvlar integratsiyasi yuqori natija beradi.

Xorijiy tadqiqotchilardan J. Dewey ta’lim jarayonini tajriba va amaliy faoliyat bilan bog’liq holda ko’rib chiqib, “learning by doing” tamoyilini ilgari suradi. Bu yondashuv empirik verifikatsiya tamoyiliga yaqin bo’lib, bilimning amaliy sinov orqali mustahkamlanishini ta’kidlaydi.

B. Bloom tomonidan ishlab chiqilgan ta’lim maqsadlari taksonomiyasi o’quvchilarning bilim, ko’nikma va kompetensiyalarini bosqichma-bosqich baholash imkonini beradi. Bu esa empirik baholash jarayonida muhim metodologik asos bo’lib xizmat qiladi.

J. Hattie “Visible Learning” tadqiqotlarida 800 dan ortiq meta-tahlillar asosida ta’lim metodlarining samaradorligini aniqlab, o’qituvchi strategiyasi va feedback tizimining yuqori ta’sirga ega ekanligini isbotlagan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko’rsatadiki, ta’lim metodlari samaradorligini baholashda empirik yondashuv, statistik tahlil va verifikatsiya tamoyili muhim ilmiy asos hisoblanadi. Bu esa zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ob’ektivlik va ishonchlilikni ta’minlaydi.

METODOLOGIYA. Tadqiqot quyidagi metodlar asosida olib borildi:

- pedagogik tajriba (eksperiment);
- test sinovlari;
- so’rovnoma;
- statistik tahlil.

Tadqiqot 3 bosqichda amalga oshirildi:

1. diagnostik bosqich — boshlang’ich bilim darajasini aniqlash;
2. tajriba bosqichi — yangi metodlarni qo’llash;
3. nazorat bosqichi — natijalarni solishtirish.

Tadqiqotda 60 nafar talaba ishtirok etdi.

NATIJALAR. Quyidagi jadvalda turli metodlarning samaradorlik ko’rsatkichlari keltirilgan:

1-jadval. Ta’lim metodlari samaradorligi (foizda)

Metod turi	Boshlang’ich (%)	Yakuniy (%)	O’sish (%)
An’anaviy metod	52	65	+13
Interfaol metod	55	78	+23
Innovatsion metod	50	85	+35

Diagramma tavsifi. Ushbu natijalar asosida ustunli diagramma tuzildi. Diagrammada innovatsion metodlarning samaradorligi an’anaviy metodlarga nisbatan sezilarli darajada yuqori ekanligi ko’rinadi.

MUHOKAMA. Natijalar shuni ko'rsatadiki:

- empirik verifikatsiya metodlar samaradorligini aniq baholash imkonini beradi;
- innovatsion va interfaol metodlar an'anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq;
- ta'lim sifatini oshirish uchun metodlarni doimiy ravishda tekshirish zarur.

XULOSA. Ta'lim metodlari samaradorligini empirik verifikatsiya asosida baholash zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan metodlarning natijadorligini faqat nazariy yondashuvlar bilan emas, balki amaliy tajriba va empirik ma'lumotlar asosida aniqlash yuqori aniqlik beradi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar innovatsion va interfaol metodlar an'anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq ekanligini tasdiqladi. Empirik verifikatsiya esa pedagogik jarayonni ob'ektiv baholash, o'quvchilarning bilim darajasi va rivojlanish dinamikasini aniq kuzatish imkonini yaratadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari ta'lim sifatini oshirishda metodlarni doimiy ravishda tahlil qilish, ularni ilmiy asosda tanlash va takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Bu esa ta'lim tizimida raqobatbardoshlikni oshirish va zamonaviy pedagogik yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, empirik verifikatsiya ta'lim metodlari samaradorligini baholashda ishonchli ilmiy vosita bo'lib, ta'lim jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi.

Empirik verifikatsiya asosida ta'lim metodlarini baholash quyidagi natijalarni beradi:

- ta'lim samaradorligi aniq va ishonchli baholanadi;
- metodlarni tanlashda ilmiy asos yaratiladi;
- pedagogik faoliyat sifati oshadi.

Kelgusida raqamli texnologiyalar asosida verifikatsiya tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayeva Q. Pedagogika nazariyasi. — Toshkent, 2020.
2. Yo'ldoshev J. Ta'lim metodlari. — Toshkent, 2019.
3. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogika. — Toshkent, 2021.
4. Dewey J. Experience and Education. — New York, 1938.
5. Bloom B. Taxonomy of Educational Objectives. — 1956.
6. Biggs J. Teaching for Quality Learning at University. — 2011.
7. Hattie J. Visible Learning. — 2009.